

11. Ochrana zvířat při přepravě

Ochrana zvířat při přepravě je upravována **nařízením Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy** a souvisejících činností a **zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání**, jeho prováděcí **vyhláškou č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě**.

Přepravu zvířat můžeme rozdělit do několika kategorií. Základním předpokladem, pro určení dle kterého právního předpisu se budeme řídit, je zda přepravujeme zvíře v souvislosti s hospodářskou činností nebo ne, případně zda ho přepravujeme k veterinárnímu lékaři. U přepravy v souvislosti s hospodářskou činností pak rozlišujeme přepravu vlastních zvířat, vlastním dopravním prostředkem v rámci sezónního stěhování na pastvu a do vzdálenosti 50 km, přepravu zvířat do 65 km, přepravu na vzdálenost větší než 65 km a současně trvající do 8 hodin a dále dlouhotrvající cesty, které jsou definovány nařízením jako cesty trvající nad 8 hodin.

Při přepravě zvířat, která nesouvisí s hospodářskou činností, a přepravě zvířat k veterinárnímu lékaři se budeme řídit povinnostmi, které ukládá zákon a vyhláška. Pokud budeme přepravovat v souvislosti s hospodářskou činností vlastní zvířata, vlastním dopravním prostředkem, budeme se řídit články 3 a 27 z nařízení a dále zákonem a vyhláškou. K ostatním typům přepravy prováděných v souvislosti s hospodářskou činností se vztahují veškerá ustanovení nařízení č. 1/2005, přičemž přímo samotné nařízení v článku 1 povoluje členským státům zavedení přísnějších legislativních pravidel.

Pro správný výklad nařízení je důležité znát definice pojmů, a to hlavně přeprava a cesta. Přepravou je přesun zvířat prováděný jedním nebo více dopravními prostředky a související činnosti včetně nakládky, vykládky, překládky a odpočinku, dokud není dokončena vykládka zvířat v místě určení. Cestou se myslí celá přepravní operace od místa odeslání do místa určení, včetně případné vykládky, ustájení a nakládky na místech zastávek na trase. Pro lepší orientaci slouží následující tabulka vycházející z nařízení.

Tabulka č. 1: Povinnosti přepravců plynoucí z nařízení Rady (ES) č. 1/2005

Přeprava	k veterináři/bez souvislosti s hospodářskou činností	vlastního zvířete, vlastním prostředkem do 50 km/ sezónní na pastvu	do 65 km	nad 65 km trvající do 8 hodin	dlouhotrvající přeprava nad 8 hodin
Obecné podmínky (článek 3)	✘				
Přepravní doklady (článek 4)	✘	✘			
Technická pravidla (příloha 1)	✘	✘			
Povolení (článek 6, odst. 1)	✘	✘	✘		
Školení personálu (článek 6, odst. 4)	✘	✘	✘		
Osvědčení o způsobilosti pro řidiče a průvodce (články 6 a 11)	✘	✘	✘		
Navigační systém, nouzové plány, kniha jízd (články 5 a 11)	✘	✘	✘	✘	

Zákon na ochranu zvířat proti týrání upravuje ochranu zvířat při přepravě v obecné rovině. Stanovuje, že doba trvání cesty při vnitrostátní přepravě hospodářských zvířat určených k porážce na jatkách nesmí překročit 8 hodin. Dále stanovuje požadavky na odbornou způsobilost na úseku ochrany zvířat při přepravě, tyto právní normy se však odkazují právě na nařízení Rady (ES) č. 1/2005. Zaměstnanci dopravce či sběrného střediska, kteří provádějí manipulaci se zvířaty, musí absolvovat školení. Školení mohou absolvovat dle nařízení č. 1/2005, které je dále upraveno prováděcím právním předpisem Ministerstva zemědělství, tedy konkrétně vyhláškou č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání. O tomto školení musí vést dopravce nebo provozovatel sběrného střediska evidenci a musí ji uchovávat ještě 3 roky ode dne ukončení činnosti těchto osob. Každý zaměstnanec dopravce tak musí absolvovat kurz dle vyhlášky s výjimkou těch zaměstnanců, kteří kurz absolvují dle nařízení. Specializovaný kurz dle nařízení jsou povinni absolvovat zaměstnanci, kteří provádějí přepravu zvířat nad 65 km.

Další právní normy zákona na ochranu zvířat proti týrání ve vztahu k ochraně zvířat během přepravy se vztahují pouze na přepravu zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, na niž se nevztahuje nařízení, a na přepravu hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství.

Přeprava nesouvisející s hospodářskou činností, přeprava zvířat k veterináři

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, se nevztahuje na přepravu, která není prováděna v souvislosti s hospodářskou činností a dále na přepravu zvířat k veterinárnímu lékaři, veterinární kliniku a zpět dle jeho pokynů, proto se pro tuto přepravu využije pouze naše národní legislativa, konkrétně pak zákon č. 246/1992 Sb., a jeho prováděcí vyhlášky.

Přepřevována mohou být pouze zvířata, která jsou k tomuto úkonu způsobilá. Zákon sám pak způsobilost definuje negací, jedná se tedy o všechna zvířata, která nejsou zákonem určeny na nezpůsobilá. Zvířata tedy ze zákona nejsou považována za způsobilá k přepravě, pokud jsou poraněná, nebo mají fyziologické potíže či patologické stavy, zejména pokud se nemohou sama bez pomoci pohybovat, nebo mají velké otevřené rány nebo výhřezy. Dále pokud jde o březí zvířata po uplynutí 90 % či více očekávané doby březosti nebo jde-li o samice, které v předchozím týdnu porodily. K přepravě nejsou způsobilá ani novorozená zvířata, která ještě nemají zahojený pupek, nebo neodstavená zvířata bez matky. Selata mladší 3 týdnů mohou být přepřevována pouze na vzdálenosti menší než 100 km.

Pokud se jedná o přepravu zvířete k ošetření veterinárním lékařem a zpět, přepravu na pokyn veterinárního lékaře k diagnostickým úkonům nebo je-li přeprava jinak nutná k zamezení dalších bolestí, utrpení nebo škod, mohou být přepřevována i zvířata, která by jinak pro přepravu dle zákona nebyla způsobilá.

Dopravní prostředky a stejně tak i zařízení k nakládce a vykládce musí být dle nařízení navrženy, konstruovány, udržovány a provozovány tak, aby se předešlo zranění a utrpení zvířat a byla zajištěna jejich bezpečnost. Stejnou právní normu nalezneme i v zákoně na ochranu zvířat proti týrání. Co se týče požadavků na dopravní prostředky, musí být dobře čistitelné, dezinfikovatelné a větratelné. Musí mít nekluzkou podlahu a vnitřní stěny konstruovány z vhodného, zdravotně nezávadného a odolného materiálu a které jsou uspořádány a vybaveny tak, aby nedocházelo k poranění zvířat a aby zvířata různých druhů a kategorií mohla být v případě přepravy jedním dopravním prostředkem držena odděleně. Zvířata mohou být podle potřeby vhodně fixována, nebo jinak chráněna před otřesy a nárazy způsobenými pohybem dopravního prostředku. Dopravní prostředky se zvířaty se označují symbolem upozorňujícím na přítomnost zvířat v nich a nesmí být vystavovány nepřiměřeným otřesům a nárazům. Ve stejném prostoru, kde jsou přepřevována zvířata nelze ukládat a přepřevovat zboží, které by mohlo poškodit zdraví zvířat, nebo mít nepříznivý vliv na zdravotní nezávadnost jejich produktů. Pokud jsou přepřevovány ve stejném dopravním prostředku předměty, musí být umístěny tak, aby nemohly zvířatům přivodit zranění, utrpení nebo stres.

Personál, který zachází se zvířaty, absolvoval školení nebo je kvalifikován pro tento účel a své úkoly plní bez použití násilí nebo jiných metod, které mohou přivodit zbytečný strach, zranění nebo utrpení. Přeprava do místa určení musí být uskutečňována bez prodlení a dobré životní podmínky zvířat v jejím průběhu pravidelně musí být kontrolovány a náležitě zjišťovány. Pro zvířata musí být zajištěna dostatečná plocha a výška přiměřená jejich věku, zvířata musí být napojena a nakrmena a ve vhodných odstupech jim musí být poskytnut odpočinek v kvalitě a množství odpovídajícím druhu zvířat a jejich věku.

Dle zákona musí být dopravní prostředky a jejich vybavení dále konstruovány, udržovány a provozovány tak, aby zvířata byla chráněna před nepříznivým počasím, příliš vysokými či nízkými teplotami a nepříznivými změnami klimatických podmínek, zvířata neměla možnost uniknout nebo vypadnout a mohla snášet případný stres související s pohybem vozidla. Podlaha nesmí být kluzká a musí minimalizovat prosakování moči a výkalů. Během přepravy musí být zajištěn pro zvířata stojící v přirozeném postoji dostatek místa a dostatečné proudění vzduchu. Požadavky na velikost prostor pro přepravu jednotlivých zvířat jsou stanoveny ve vyhlášce č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě. Vyhláška rovněž stanovuje požadavky na silniční, železniční a leteckou přepravu psů, koček, ostatních savců a ptáků.

Dle zákona nikdo nesmí při přepravě zvířata bít, kopat nebo užívat jiného násilí, používat tlak na zvlášť citlivé části těla tak, aby byla zvířeti způsobena zbytečná bolest nebo utrpení a používat pohaněče nebo pomůcky se špičatými konci. Zvířata nesmí být zavěšována pomocí mechanických prostředků, zvedána nebo tahána za hlavu, uši, rohy, končetiny, ocas nebo srst a nesmí s nimi být zacházeno tak, aby jim byla způsobena zbytečná bolest nebo utrpení. Nesmí být přivázána za kroužky v nose ani za končetiny svázané k sobě. Pokud musí být zvířata při přepravě přivázána, musí být prostředky použité k upevnění dostatečně pevné, aby se za normálních přepravních podmínek nemohly přetrhnout, aby zvířatům umožnily ulehnutí, nakrmení a napojení a zabránili jakémukoli riziku uškrcení nebo poranění a v případě potřeby umožňovaly rychlé uvolnění. Zvířata nesmí být při pohánění úmyslně zdržována v prostorech, kde se se zvířaty manipuluje. U dospělých zvířat lze používat elektrické pohaněče, pouze pokud odmítají pohyb a současně mají dostatečný prostor k průchodu. Výboje nesmějí trvat déle než 1 vteřinu, musí být vhodným způsobem časově rozloženy a mohou být aplikovány pouze na svaly zadních končetin. V případě, kdy zvíře nereaguje, nesmějí být používány opakovaně.

Přeprava zvířat zemědělci, pomocí vlastních zemědělských či dopravních prostředků, pro sezónní stěhování na pastvu a přeprava vlastních zvířat, vlastním dopravním prostředkem do 50 km

Přeprava vlastních zvířat, vlastními prostředky na pastvu nebo nejvýše do 50 km kamkoliv, je upravena Nařízením Rady (ES) č. 1/2005, ovšem pro tento druh přepravy se využijí pouze články 3 a 27. Článek 3 pak upravuje obecné podmínky přepravy, kdy musí být dodrženo hlavní pravidlo, a to je to, že nikdo nesmí nařídit přepravu zvířete tak, že by mu působila zbytečné utrpení nebo by mohlo v průběhu jízdy zvíře utrpět zranění. Dále však musí být učiněna všechna opatření, která sníží délku cesty na minimum a všechny možné potřeby zvířat budou uspokojeny. Přepravovat je možné pouze zvířata, která jsou pro přepravu způsobilá. Samotná způsobilost je dále ustanovena jak v příloze tohoto nařízení, ale současně a shodně je ustanovena v zákoně č. 246/1992 Sb., jak již bylo uvedeno výše. Dopravní prostředky a všechny další potřebné komponenty, tedy rampy sloužící k nakládce a vykládce musí být uzpůsobeny tak aby předcházela zraněním nebo jinému utrpení zvířat, zejména dopravní prostředky by měly mít dostatečnou plochu a výšku, která je vhodné vzhledem k přepravovanému druhu zvířat. Personál zacházející se zvířaty musí být náležitě proškolen nebo jinak kvalifikován, tak aby se nebylo užito násilí a zvířata nebyla zbytečně stresována, současně při přepravě musí být zvířata přemísťována bez prodlení a během přepravy pravidelně

kontrolovány jejich dobré životní podmínky. Přepřavovaná zvířata musí být napojena a nakrmena a musí jim být poskytnut odpočinek, tak jak to konkrétní druh vyžaduje.

Přepřava do 65 km

Do tohoto typu přepřavy spadá i jakkoliv dlouhá přepřava (do 65 km) zvířat, která je uskutečněna s pomocí přepřavní společnosti, tedy kdy chovatel nevyužije svých dopravních prostředků. Z nařízení jsou pro přepřavce závazné obecné podmínky pro přepřavu popsané výše. Další povinností plynoucí z nařízení jsou přepřavní doklady. Zvířata nesmí být přepřavována, pokud v dopravním prostředku nejsou doklady uvádějící původ zvířat a majitele, místo odeslání, den a čas odjezdu, plánované místo určení a očekávaná délka trvání cesty.

Způsobilost zvířat k přepřavě je dána přílohou I nařízení. Právní normy stanovující způsobilost zvířat k přepřavě uvedené v této příloze jsou totožné s normami uvedenými v zákoně, které byly popsány u předchozího typu dopřavy. Pokud zvířata onemocní nebo se poraní během přepřavy, musí být oddělena od ostatních a musí jim být poskytnuta první pomoc, hned jak je to možné. Musí jim být poskytnuto vhodné veterinární ošetření, a je-li to nezbytné, musí být nutně porážena nebo usmrcena tak, aby jim nebylo způsobeno zbytečné utrpení.

Přepřavovaným zvířatům se nesmějí podávat sedativa, pokud to není nezbytně nutné k zajištění dobrých životních podmínek zvířat, a v případě podání pouze pod veterinárním dozorem. Požadavky na dopravní prostředky uváděné v příloze I jsou rovněž totožné s požadavky v zákoně, které se vztahují na přechozí typ dopřavy. Navíc musí být umožněn přístup ke zvířatům za účelem jejich kontroly a péče o ně a musí k tomu být zajištěno vhodné osvětlovací zařízení. Přepážky v dopravním prostředku musí být dostatečně pevné, aby unesly hmotnost zvířat. Vybavení musí být konstruováno pro rychlou a snadnou manipulaci. Selata o hmotnosti méně než 10 kg musí mít při přepřavě vhodnou podestýlku nebo rovnocenný materiál, který zaručí pohodlí se zřetelem na počet zvířat, délku trvání cesty a počasí. Tento materiál musí zajistit přiměřené nasávání moči a výkalů. Vozidla, ve kterých jsou zvířata přepřavována, musí být jasně a viditelně opatřena symbolem označujícím přítomnost živých zvířat.

Silniční vozidla musí mít vhodné zařízení k nakládce a vykládce. Toto zařízení musí být navrženo, konstruováno a udržováno tak, aby se předešlo zranění a utrpení a minimalizovalo se podráždění a stres během přepřavy a zajistila se bezpečnost zvířat. Povrchy nesmí být kluzké a boční ochrana musí zabránit zvířatům v úniku. Rampy sloužící pro nakládku a vykládku prasat, telat a koní nesmí mít strmější úhel než 20 °, tj. 36,4 % k horizontální rovině a pro ovce a skot nesmí mít strmější úhel 26 ° 34', tj. 50 % k horizontální rovině. Pokud je sklon strmější než 10 °, musí být rampy vybaveny systémem, který umožní bezrizikový nástup a výstup zvířat (např. příčnými latěmi). Zdvížené plošiny musí být opatřeny hrazením, které brání vypadnutí či úniku zvířat. Požadavky na manipulaci se zvířaty jsou stejné, jako u předchozího typu přepřavy. Nařízení dále upravuje technická pravidla pro železniční, leteckou a lodní dopřavu, která se ale na našem území neprovozuje. Z povinností chovatele hospodářských zvířat (veterinární zákon) plyne povinnost zajistit čištění a desinfekci dopravních prostředků, které přicházejí do přímého

styku se zvířaty, používat k tomu přípravky schválené podle tohoto zákona nebo zvláštních právních předpisů a dodržovat návod k jejich použití.

Přeprava nad 65 km do 8 hodin

Při takovéto přepravě musí být dodržovány stejné požadavky jako při přepravě do 65 km. Navíc však musí být dodržovány další právní normy, které se na předchozí typ přepravy nevztahují. Pro takovouto přepravu mohou jako přepravci působit pouze držitelé povolení příslušným orgánem. Kopie tohoto povolení je při přepravě v přepravním prostředku. Přepravci svěří zacházení se zvířaty pouze personálu, který absolvoval školení o technických požadavcích, odborné způsobilosti zvířat k přepravě, požadavcích na přepravní prostředky, postupech při přepravě a knize jízd. Silniční vozidlo, na kterém se přepravují vybrané druhy zvířat, smí řídit a jako průvodce na něm smí působit pouze držitel osvědčení o způsobilosti a toto osvědčení je při přepravě k dispozici pro příslušný orgán. Těmito vybranými druhy zvířat jsou domácí koňovití, domácí skot, ovce, kozy, prasata a drůbež.

Přeprava trvající déle než 8 hodin, tedy tzv. dlouhotrvající přeprava

Pro dlouhotrvající cesty musí být dodrženy právní normy, které se vztahují na přepravu do 65 km i na přepravu nad 65 km do 8 hodin. Další požadavky, které plynou z délky přepravy, jsou zejména ve vztahu k plánování přepravy. Při dlouhotrvajících cestách je přepravce povinen kromě povolení a osvědčení řidičů a průvodců mít rovněž zařízení, které umožňuje sledovat a zaznamenávat pohyb silničních vozidel a kdykoliv během dlouhotrvající cesty navázat spojení s řidičem a také nouzové plány pro případ mimořádných situací. Takové cesty musí být předem plánované tak, aby dobré životní podmínky zvířat nebyly ohroženy nedostatečnou koordinací různých úseků cesty a byly zohledněny povětrnostní podmínky. Další povinností u tohoto typu přepravy je vedení knihy jízd.

Délka trvání cesty obecně nesmí překročit 8 hodin. Ovšem při dodržení podmínek uvedených v příloze I, kapitole VI dle příslušného přepravovaného druhu zvířat a dále při dodržení intervalů napájení a krmení a délky odpočinku může být délka cesty navýšena. Délku trvání cesty lze prodloužit až na 24 hodin, pokud budou mít zvířata během přepravy stálý přístup k vodě a budou splněny další požadavky na prostory, konstrukci, větrání a další podmínky uvedené v kapitole IV přílohy I nařízení 1/2005.

Dlouhotrvající cesty mláďat jsou povoleny, pokud jsou doprovázena matkou, nebo pro selata, která mají více než 10 kg, telata, která jsou starší 14 dnů a domácí koňovité starší čtyř měsíců s výjimkou evidovaných koní. Dlouhotrvající cesty nezkrmených koní nejsou povoleny. Neodstaveným telatům, jehňatům, kůzlatům a hříbatům a selatům na mléčné výživě musí být po 9 hodinách cesty poskytnut odpočinek v délce alespoň jedné hodiny (dostatečná doba k podání tekutin a nakrmení). Po tomto odpočinku může přeprava pokračovat dalších 9 hodin. Domácí koňovité lze přepravovat nejvýše 24 hodin s tím, že každých 8 hodin musí být napájeni a v případě potřeby nakrmeni. Skotu, ovcím a kozám musí být po 14 hodinách poskytnut odpočinek nejméně jednu hodinu a poté může přeprava pokračovat dalších 14 hodin. Po

uplynutí těchto stanovených dob musí být zvířata vyložena, nakrmena napojena a musí jim být poskytnut odpočinek po dobu alespoň 24 hodin.

V zájmu zvířat, zejména pokud je místo určení v blízkosti je možné intervaly délky cesty prodloužit o 2 hodiny. Pro drůbež, domácí ptáky a králíky musí být k dispozici voda a krmivo v přiměřeném množství, pokud cesta trvá méně než 12 hodin bez ohledu na dobu nakládky nebo vykládky, nebo pokud cesta trvá méně než 24 hodin u mláďat přepravovaných do 72 hodin po vylíhnutí. Psi a kočky přepravovaní v souvislosti s hospodářskou činností musí být nakrmeni v intervalech nejvýše 24 hodin a napájeni nejvýše po 8 hodinách.

Požadavky na dopravní prostředky k dlouhotrvající přepravě jsou např. dostatečně izolovaná střecha světlé barvy, zvířata mají vhodnou podestýlku, v dopravním prostředku je dostatečné množství krmiva, které je chráněno před znečištěním (prach, palivo, spaliny, moč, hnůj) a povětrnostními vlivy. V případě krmení zvířat zvláštním zařízením je toto zařízení i v dopravním prostředku, dopravní prostředek je vybaven přepážkami, aby bylo možno vytvořit samostatná oddělení (různě velké dle věku a počtu zvířat) a současně všechna zvířata mají přístup k vodě. Pokud jsou větrací systémy navrženy konstruovány a udržovány tak, aby byly s to udržet teplotu pro všechna přepravovaná prasata v rozsahu 5 °C – 30 °C s tolerancí +/- 5 °C podle okolní teploty, musí mít rovnoměrné proudění vzduchu a musí fungovat nezávisle na motoru vozidla po dobu nejméně 4 hodin. Takové silniční dopravní prostředky musí být vybaveny poplašným systémem, který řidiče upozorní, pokud teplota v odděleních se zvířaty dosáhne maximální nebo minimální hodnoty.

Knihy jízd je připravována osobami, které plánují cestu. Přesné požadavky na vedení knihy jízd jsou uvedeny v příloze II nařízení.